

Марк Твен

Доживљаји
Хаклберија
Фина

Превела
Јелисавета Марковић

■ Laguna ■

Наслов оригинала

Mark Twain

THE ADVENTURES OF HUCKLEBERRY FINN

Translation copyright © 2024 овог издања, ЛАГУНА

**Доживљаји
Хаклберија
Фина**

БЕЛЕШКА

Ко покуша да нађе неку побуду у овом приповедању – биће судски прогоњен; ко покуша да нађе неку поуку – биће протеран; ко покуша да нађе неку скривену намеру – биће стрељан.

По наредби писца Г. Г.
заповедник тешке артиљерије

1

Ви не знате за мене ако нисте прочитали књигу која се зове *Доживљаји Тома Сојера*, али то не мари ништа. Ту књигу је написао г. Марк Твен, и он је испричао истину, углавном. Има у њој ствари које је измислио, али је мање-више рекао истину. Али свеједно. Ја још нисам видео никога ко није слагао једном или више пута, сем тетке Поли, и удовице, и можда Мери. О тетка Поли – то је Томова тетка Поли – о Мери и о удовици Даглас речено је све у књизи која је највећим делом истинита књига с понеком измишљотином, као што рекох малочас.

А та књига завршава се овако: Том и ја нашли смо новац који су разбојници сакрили у пећини, и то нас је обогатило. Добили смо сваки по шест хиљада долара – све сувог злата. Ко год је видео толики новац на гомили, морао се згранути. А старатељски судија Тачер дао га је под интерес, и он нам сваки боговетни дан доноси по један долар више него што човек може да потроши. Удовица Даглас је мене усвојила и намислила да ме васпита, али је било тешко живети непрестано у кући кад се зна како је удовица страшно уредна и умерена у свему. И онда, кад то више нисам могао да

издржим, ја сам стругнуо. Поново сам обукао своје старе дроњке, узео свој шешир од рогозине и постао слободан и срећан. Али ме је Том Сојер пронашао и рекао како оснива једну хајдучку дружину, у коју бих и ја могао да ступим ако се вратим удовици и ако се будем лепо владао. И тако сам се вратио.

Удовица је јадиковала нада мном, називала ме је бедном залуталом овчицом и још многим другим именима, али тиме није мислила ништа рђаво. Поново ме је обукла у нове хаљине, а ја сам у њима могао само да се презнојавам и да се врпољим. Затим је опет све пошло по старом. Кад би удовица зазвонила за вечеру, морало се одмах доћи. Кад се седне за сто, није се смело одмах јести, него се морало чекати да удовица сагне главу и да промрмољи нешто над јелима, иако се њима заиста ништа није могло замерити – ништа сем тога што је свако јело засебно кувано. Сасвим је друкчије кад се све одједном стави у лонац; тамо се све измеша, за сваки залагај има доста чорбе и онда се лакше гута.

После вечере удовица узне некакву књигу и поче да ми чита о Мојсију и о трскама, и ја сам једва чекао да чујем шта ће бити с њим напоследку; али се она некако изрече да је Мојсије већ давно и давно умро, и онда ме то више није занимало јер ја нимало не марим за мртве људе.

Одмах после тога зажелио сам да пушим, те затражих од удовице да ми то допусти. Али ми она није допустила. Рекла је да је пушење једна простачка и прљава навика и да на то више не смем да мислим. Ето какви су понеки људи. Говоре ствари о којима не знају ништа. Причала ми је надугачко и нашироко о Мојсију који јој није никакав род и који, пошто је умро, није више ни за шта, а мене је корела због једне ствари за коју се не може рећи да је рђава. Затим је шмркнула мало бурмута; разуме се, то је било сасвим у реду, сад, кад је то чинила *она!*

Њена сестра мис Вотсон, једна прилично мршава стара девојка, с наочарима, која је некако у то време била дошла

да живи с њом, окупи ме тада с некаквим букваром. Мучила ме је скоро цео сат, а после је опет дошао ред на удовицу. То дуже не бих могао да издржим. Али је затим настао читав сат одмора, страшно досадан и мучан. Мис Вотсон би сваки час рекла: „Не мећи ноге ту, Хаклбери“; и: „Што си се тако згурио, Хаклбери – седи право“; или: „Немој тако зевати и протезати се, Хаклбери – кад ћеш једном почети да се пристојно владаш?“ После је почела да ми прича све о паклу, а ја јој рекох како бих волео да одем тамо. Она се на то просто разбеснела, мада нисам хтео да је наљутим. Све што сам желео било је да одем некуд; желео сам промену; нисам тражио ништа нарочито. Она рече да је то што сам казао велика грехота, да она то не би казала ни за живу главу; она жели да живи тако како би отишла у рај. Што се мене тиче, ја нисам могао да видим никакву срећу у томе да будем негде заједно с њом, и рекао сам у себи да се око тога нећу трудити. Али ништа нисам рекао гласно јер би то само направило збрку, и не би се добро свршило.

Међутим, она је већ била започела и наставила да прича о рају и шта све има тамо. Рече како у рају сви по цео дан ходају с харфом у рукама и певају, само певају, и увек ће певати. То се мени није свидело. Али нисам рекао ништа. Запитао сам је само мисли ли она да ће и Том Сојер доћи тамо. А она ми рече да, по свој прилици, неће. Мени је то било врло мило зато што сам желео да он и ја будемо увек заједно.

Тако ме је мис Вотсон кљуцала у главу, и ја сам био страшно уморан и усамљен. После неког времена оне су позвале у собу и црнце и читале молитву, и онда смо сви пошли на спавање. Ја сам се попео у своју собу с комадићем свеће и ставио га на сто. Сео сам на столицу код прозора и покушао да мислим на нешто смешно, али ми то није полазило за руком. Осећао сам се толико усамљен да сам пожелело да умрем. Звезде су сјале, а лишће на дрвећу

шумело је жалосније него икад пре. У даљини се чуло како сова хуче за неким ко је умро, а нека кукумавка и некакав пас завијали су због некога ко је на умору; а и ветар као да је хтео да ми се пожали на нешто што нисам могао да разберем, и од свега тога ме је подилазила језа. Онда ми се учинило да у дрвећу чујем глас неке утваре која би хтела да каже оно што јој лежи на души, али никако не може и због тога нема мира у гробу, него сваке ноћи мора да лута и да цвили. И тако сам се снуждио и уплашио да сам силно зажелео да имам некога поред себе. У том тренутку један паук поче да ми мили преко рамена, ја га отерах зврчком, а он налете на свећу; и пре него што сам могао да се покренем, он се спржи на њој. Није било потребно да ми неко казује како је то врло рђав знак који предсказује несрећу; уплашио сам се и отресао кошуљу на себи. Затим сам устао, обрнуо сам се трипут око себе и сваки пут се прекрстио; и онда сам концем увезао један прамен своје косе да бих отерао вештице. Али никако нисам могао да се смирим. То помаже кад неко изгуби коњску потковицу коју је нашао и коју треба да прикуца изнад врата, али икад нисам чуо да то може да отклони несрећу и од онога ко убије паука.

Поново сам сео, сав у дрхтавици, и запалио лулу да повучем који дим, јер је у кући била мртва тишина и удовица није могла ништа да сазна. И онда, после дуго времена, чуо сам како тамо далеко у граду издија сат – бум, бум, бум – дванаест пута; затим опет тишина, још већа него дотле. Наједном чујем како доле у мраку, међу дрвећем, прсну сува гранчица – нешто се мицало. Притајим се и послушнем. Могао сам да чујем одоздо једно слабо: „Мијау! Мијау!“ Добро је! Одговорим: „Мијау! Мијау!“ , што сам тише могао, угасим свећу и спустим се кроз прозор на кров шупе. Затим се сасуљам на земљу, отпузим међу жбуње и, дабоме, ту ме је чекао Том Сојер.

2

Пошли смо на прстима стазом између дрвећа ка доњем крају удовичиног врта, сагињући се да нас грање не би гребало по лицу. Како смо пролазили поред кухиње, ја се саплетем на једну жилу и шушнем. Одмах смо легли на земљу и притајили се. Високи црнац, слуга мис Вотсон, по имену Џим, седео је на кухињском прагу. Могли смо сасвим лепо да га видимо пошто је светлост била иза њега. Он скочи и изви врат ослушкујући отприлике један минут. Затим рече:

– Ко је то?

Ослушкивао је још мало; затим на прстима сиђе у врт и стаде управо између нас двојице. Могли смо скоро да га додирнемо. Тако су пролазили минути за минутима без икаквог шума, иако смо сви били тако близу један другоме. Мене поче да сврби нога у чланку; али нисам смео да је почешем; онда ме засврбе уво; затим леђа, између рамена. Чинило ми се да ћу умрети ако се не почешем. Заиста, то сам и доцније запазио много пута. Кад год се нађете међу отменим људима, или на каквом погребу, или кад хоћете да заспите иако вам се не спава – уопште, кад год се нађете

негде где не смете да се почешете, онда наиђе на вас свраб на хиљаду места. Најзад Џим рече:

– Хеј, ко си ти? Где си ти? Нека ме пас поједе ако нисам чуо нешто! Хе-хе, знам шта ћу радити. Сешћу овде и слушаћу док опет не чујем.

И онда седе на земљу између мене и Тома. Наслони се леђима на једно дрво и испружи ноге тако да ме је једном скоро додирнуо. Мене засврбе нос. Сврбео ме је све док ми сузе нису пошле на очи. Али нисам смео да се почешем. Онда поче да ме сврби изнутра. Затим поче да ме сврби одоздо. Ни данас не знам како сам могао да останем миран. Та беда потраја неких шест до седам минута, али се мени чинило да траје много дуже. Сад ме је сврбело на једанаест разних места. Мислио сам да нећу моћи да издржим више него још један минут, али сам стиснуо зубе и напрегнуо сву снагу. У томе часу Џим поче дубоко да дише; мало затим захрка – и мени је одмах лакнуло.

Том ми даде знак – тихо је пућнуо устима – и ми на рукама и коленима отпузасмо одатле. Кад смо се удаљили десетак стопа, Том ми дошапну како би, шале ради, хтео да веже Џима за дрво. Али ја нисам пристао на то. Џим би се могао пробудити и развикати, и онда би се видело да нисам у постељи. Онда Том рече како нема довољно свећа, и како хоће да се увуче у кухињу да би узео још коју. Ја нисам био ни за то. Рекох му да се Џим може пробудити и приметити нас. Али Том остаде при своме, ми се увукосмо у кухињу и узесмо три свеће, а Том остави на столу пет центи да их плати. Онда смо изашли, и ја сам пожелео да се што пре изгубимо одатле, али је Том пошто-пото хтео да се привуче до места где се налазио Џим и да се нашали на његов рачун. Ја сам чекао, чинило ми се прилично дуго, док је око мене све било мирно и тихо.

Чим се Том вратио, потрчали смо стазом поред ограде и лагано се успузали на стрми брежуљак са друге стране куће.

Том ми рече да је Џиму скинуо шешир с главе и окачио га на једну грану изнад њега, и да се Џим мало промешкољио, али се није пробудио. Џим је доцније приповедао како су га вештице биле омађијале и како су јахале на њему кроз целу државу, затим га поново спустиле под дрво, а шешир му окачиле о грану да би оставиле знак о себи. Други пут је Џим приповедао да су га вештице јахале све до Њу Орлеанса; а после тога, кад год би о овоме понова причао, он је причу све више и више распредао док најзад није дотерао догле да су га вештице јахале преко целог света, и да је од умора једва жив остао, и да су му сва леђа била изравњена. Џим се тиме толико поносио да с осталим црнцима скоро није хтео ни да разговара. Црнци су долазили издалека да чују Џимову причу, и он је постао најчувенији црнац у околини. Црнци дошљаци бленули су у њега отворених уста, као да је и он сам неко чудо. Они увек причају о вештицама, у мраку поред кухињске ватре, али кад год би који од њих почео да се размеће својим знањем о тим стварима, Џим би га прекинуо: „Ех! Шта ти знаш о вештицама?“, и онда би тај црнац заћутао и повукао се у мрак. Онај новчић од пет центи Џим је стално носио на узици око врата. Говорио је како му га је дао ђаво својом руком, рекавши му да помоћу њега може да излечи свакога и да сазива вештице кад год хоће, само ако му каже једну реч, али никад није открио која је то реч. Црнци су долазили са свих страна и давали Џиму све што би имали само да погледају тај новчић, али се нису усуђивали да га додирну зато што га је ђаво држао у рукама. Као слуга, Џим више није много вредео јер се осилио због тога што је видео ђавола и што су га јахале вештице.

Кад смо Том и ја стигли на врх брежуљка, погледали смо доле на наше село: могли смо видети три или четири светиљке које су светлукале тамо где је било болесника, можда; а изнад нас су трепериле звезде лепше него икад

досад. Мало ниже села текла је река широка читаву миљу,* тиха и сјајна. Онда смо стрчали низ брег и нашли Џоа Харпера, Бена Роџерса и још два или три дечка који су се били сакрили у један стари штагаљ.** Затим смо одвезали један чамац и завеслали низ реку две и по миље, до великог усека у брегу и ту смо се искрцали.

Ишли смо до некаквога густог жбуња и ту нас Том закле да чувамо тајну, а затим нам показа једну рупу у брегу управо тамо где је жбуње било најгушће. Онда упалимо свеће и побауљке се увучемо унутра. Ишли смо тако двеста јарди*** отприлике, кад се пред нама рашири пећина. Том је, пипајући, тражио пролазе и ускоро се увукао под једну стену, где никад не бисте приметили да има неки отвор. Ишли смо тим уским пролазом и доспели до једне просторије налик на собу, али загушљиву влажну и хладну, и ту смо стали. Том рече:

– Ми овде оснивамо хајдучку дружину која ће се звати *Дружина Тома Сојера*. Свако ко хоће у њу да ступи, мора да положи заклетву и да је потпише својом крвљу.

Сви смо пристали на то. Онда Том извуче табак хартије на којем је био написао заклетву и прочита нам је. Њоме се сваки дечак заклињао да ће бити веран дружини и да никад неће издати ниједну њену тајну, а ако неко учини нешто нажао ма којем члану дружине, онај члан коме се нареди мора убити и кривца и његову породицу, и не сме ни јести ни спавати док их све не поубија и не уреже им на груди крст, који ће бити знак дружине. И нико ко не припада дружини не сме да употреби тај знак, а ако га употреби, њему ће се судити. Ако то учини и по други пут, мора бити убијен. А ако који члан дружине ода тајну, глава ће му бити

* Англосаксонска мера за дужину – 1.609,34 м. (Прим. ур.)

** Зграда у којој се држи сточна храна. (Прим. ур.)

*** Англосаксонска мера за дужину – 91,44 цм. (Прим. ур.)

одсечена, тело спаљено и пепео развејан на четири стране света, а име ће му се крвљу избрисати из списка и неће смети више никад да се помене у дружини, него мора бити проклето и заборављено заувек.

Сви смо се сложили у томе да је заклетва заиста дивна, и питали смо Тома да ли ју је он сам саставио из главе. Он рече да је нешто саставио сам, а да је остало узео из књига о гусарима и разбојницима, и да свака чувена дружина има своју заклетву.

Неко примети да би било добро убити и породице оних чланова који одају тајну. Том рече да је то добра мисао, узео оловку и унесе и то у заклетву. Тада Бен Роџерс рече:

– Али овај Фин Хак нема породице, шта ћемо с њим?

– Како, зар он није имао оца? – рече Том Сојер.

– Имао је оца, али њега сад нигде не можете наћи. Обично је лежао пијан у јарку крај пута заједно са свињама, али, ево, има више од године дана како се не виђа у овоме крају.

Расправљали су о томе и мене замало нису искључили из дружине јер, рекоше, сваки члан мора имати породицу или неког за убијање, иначе не би било право ни поштено према другима. Нико није могао да смисли шта треба радити – сви су се ућутали и седели непомично. Ја сам био готов да заплачем, али ми одједном паде нешто на памет, и ја им понудим мис Вотсон – могли би њу да убију. Сви повикаше:

– О, може, може. Врло добро. Нека и Хак буде члан дружине.

Онда смо се сви уболи чиодама у прсте да бисмо имали крви за потпис, и ја ставих свој знак на хартију.

– А сад – рече Бен Роџерс – каквим ће се послом бавити дружина?

– Само пљачком и убиством – рече Том.

– Али шта ћемо пљачкати? Куће? Или стоку? Или...

– Којешта! – рече Том Сојер. – Красти стоку и сличне ствари није хајдучки посао, то је лоповлук. Ми нисмо

лопови. У томе нема никаквог јунаштва. Ми смо хајдуци. Ми заустављамо пошту и кола на путу с маскама на лицу, убијамо путнике и узимамо им сатове и новац.

– Морамо ли увек да убијамо путнике?

– То се зна. То је најбоље. Неки писци мисле и друкчије, али већина сматра да је најбоље убијати их. Само не оне које ћемо доводити овамо у пећину и чувати их док не буду откупљени.

– Откупљени? Шта је то?

– Не знам. Али они раде тако. Видео сам то у књигама. И онда, разуме се, и ми морамо радити тако.

– Али како ћемо радити ако не знамо шта је то?

– Радићемо онако како се мора. Јесам ли вам рекао да тако пише у књигама? Нећемо ваљда радити друкчије него што пише у књигама? Иначе ће се направити збрка.

– Ех, то је лако *рећи*, Томе Сојеру, али како ће ти људи бити откупљени ако ми не знамо како се то ради? То бих ја хтео да знам. Дакле, како ти то *замислиши*!

– Не знам ни сам. Али ако их чувамо док не буду откупљени, то значи можда да их чувамо док не умру.

– Е, то већ личи на нешто. Тако може да буде. Али зашто то ниси раније рекао? Ми ћемо их чувати док не буду откупљени за смрт, и зато ћемо имати муке с њима, они ће нам све појести и стално ће гледати да нам побегну.

– Како то говориш, Бене Роџерсе! Како нам могу побећи кад ће поред њих увек бити један стражар који ће их убити чим мрдну?

– Стражар! Ала си паметан! То онда неко треба да седи по целу ноћ и да не склопи ока само зато да би на њих мотрио. Ја мислим да је то глупо. Зашто да не узмемо тољагу и не откупимо их чим их доведемо овамо?

– Зато што у књигама не пише тако, ето зашто. А сад ми реци, Бене Роџерсе, хоћеш ли ти да радиш овако како треба или нећеш, у томе је ствар. Зар ти мислиш да људи који пишу књиге не знају како се правилно ради? Мислиш ли

да *џи* треба њих да учиш нечему? Вараш се у томе, брајко мој. Не, ми ћемо поступати и откупљивати их онако како је прописано.

– Добро. Мени је свеједно, само кажем да је то ипак глупо. Је ли, хоћемо ли и женске да удијамо?

– Е, мој Бене Роџерсе, кад бих ја био таква незналица као што си ти, радије бих ћутао. Удијати женске? Не, такво нешто никад нико није у књигама видео. Женске се одводе у пећину и према њима треба бити увек учтив и услужан. Оне се онда брзо заљубе у тебе и више никад не пожелеле да се врате кући.

– Добро, ако је тако, слажем се с тим, али никако не желим да их гомилам овде. Убрзо ће нам пећину закрчити женске и људи који чекају на откуп, па у њој неће бити места за хајдуке. Али терај кад си започео, ја нећу више ништа да кажем.

Мали Томи Бернес био је утом заспао, а кад су га пробудили, он се уплаши и поче да плаче. Тражио је да иде кући својој мами јер више неће да буде хајдук.

Онда су сви почели да му се подсмевају и да га зову плачко, а он се на то наљути и рече да ће одмах отићи и одати све наше тајне. Том му даде петопарац да га умири и рече да сад сви треба да се разиђемо кућама. Поново ћемо се састати идуће седмице, а онда ћемо неког опљачкати и убити неколико људи.

Бен Роџерс рече тада како он може да изађе из куће само недељом, и да стога жели да се почне у идућу недељу, али сви дечаци повикаше да би било грехота радити такве ствари у недељу, и тако се ствар уредила. Сложили смо се да се поново састанемо и одредимо један дан за акцију што се може пре. Затим смо изабрали Тома Сојера за првога, а Џоа Харпера за другог харамбашу дружине. После тога смо пошли кућама.

Ја сам се попео на шупу и увукао се кроз свој прозор мало пре него што је почело да свиће. Моје ново одело било је сасвим прљаво и умазано иловачом, а ја уморан као пас.

3

Сутрадан ми је стара мис Вотсон прочитала добру буквицу због тог одеда, али ме удовица није грдила, него је само чистила мрље и иловачу и изгледала је тако тужно да сам наумио да неко време будем бољи, ако моћнем. Затим ме је мис Вотсон одвела у ону одвојену собицу и молила се Богу за моју поправку, али то није ништа помогло. Рекла ми је да се и ја свакога дана молим Богу, па ћу добити све што пожелим. Али није било тако. Ја сам покушавао. Једном сам добио штап за пецање, али без удица. А штап без удица није ни за шта. За удице сам се молио три или четири пута, али увек узалуд. Најзад се усудих да запитам мис Вотсон хоће ли она да се помоли уместо мене, али ми она рече да сам права будала. Никад ми није објаснила зашто сам будала, а ни ја нисам могао да пронађем разлог због чега сам будала.

Једанпут сам се завукао у шуму и дуго размишљао о томе. Ако човек може да добије све за шта се моли Богу, говорио сам себи, зашто онда црквењак Вин не добија натраг новац који је изгубио на свињама? Зашто удовица не може да поврати своју сребрну бурмутицу коју су јој украли? Зашто мис Вотсон не може да се угоји? Не, рекох

сам себи, нема ту ништа. Отишао сам да то кажем удовици, а она ми рече да се молитвом добијају само „духовни дарови“. То је за мене било сасвим неразумљиво, али ми она објасни шта је тим хтела да каже – морам другима бити на помоћи и непрестано се старати о њима, а никад не мислити на себе самога. Требало је да и мис Вотсон убројим у те друге, како сам схватио. Отишао сам поново у шуму и поново дуго премишљао о тим њеним речима, али нисам могао да видим никакве користи – осим за друге – и најзад одлучим да се више не бакћем тиме, него да дигнем руке од свега. Понекад би ме удовица одвела на страну и говорила ми о провиђењу тако да човеку пођу сузе на очи, али већ другог дана мис Вотсон би учинила да од свега тога не остане ништа. Мени се чинило да видим два провиђења, и да би неком јаднику могло бити добро ако се приволи удовичиноме, али ако би пао шака провиђењу мис Вотсон, не би му било спаса. Дуго сам лупао главу и – најзад смислим: прићи ћу удовичином провиђењу ако ме оно буде хтело примити, мада ми никако није било јасно како би њему могло бити боље од тога, пошто сам таква незналица и лењивац.

Мога оца нико није видео већ више од годину дана. Мени је то било сасвим по вољи јер више нисам желео да га виђам. Кад је био трезан и кад је могао да ме ухвати, он ме је увек тукао. Због тога сам се увек држао шуме кад се он налазио у околини. Некако у то време нашли су га као утопљеника у реци, дванаест миља далеко од града, како је свет говорио. Сви су мислили да то мора бити он: говорило се да је утопљеник тачно његовог раста, да је био сав у ритам, и да је имао необично дугу косу – све као и мој отац – али му се лице није могло распознати зато што је било у води тако дуго да више није било ни налик на лице. Рекли су још да је пловио водом на леђима. Извадили су га и укопали на обали. Али ја нисам могао дуго да будем миран зато што

сам се сетио нечега. Знао сам сасвим поуздано да утопљеник не плива полеђушке, него потрбушке. И зато сам знао да то није могао бити мој отац, него нека жена обучена у мушко одело. Поново сам се узнемирио. Рачунао сам да ће се стари изненада вратити иако сам желео да се не врати.

Играли смо се хајдука отприлике месец дана, и ја сам онда одустао. Одустали су и други дечаци. Нисмо опљачкали никога, нисмо убили никога, само смо то изигравали. Обично смо искакали из шуме и нападали свињаре и жене које су у колицима вукле зелен на пијацу, али никад ниједну од њих нисмо заробили. За Тома Сојера свиње су биле „златне полуге“, а репа и зеље „драго камење“. После смо одлазили у пећину и разметали се оним што смо учинили, пребројавајући колико смо људи убили и колико крстова урезали. Али нисам могао да видим никакве користи од тога. Једнога дана Том је послао неког малишана да кроз улице пронесе запаљен угарак, који је он звао убојни поклич, и који је био знак за дружину да се сакупи. Саопштио нам је како је преко својих ухода сазнао да ће идућег дана код Шупље пећине заноћити читав један караван шпанских трговаца и богатих Арабљана са две стотине слонова, шест стотина камила и преко хиљаду мазги, све натоварених драгим камењем; па, пошто имају пратњу од само четири стотине војника, ми ћемо поставити заседу, како је он то назвао, побићемо људе и запленили товар. Наредио нам је да наоштримо мачеве, да напунимо пушке и да будемо спремни. Он никад није нападао ни на колица с репом ако оружје није очишћено. То оружје чиниле су само летве и старе метле, и могли сте га рибати док не посустанете, али оно ни после тога није вредело ни за длаку више. Ја нисам веровао да смо ми кадри савладати толике Шпанце и Арабљане, али сам желео да видим камиле и слонове, и зато сам сутрадан, у суботу, лежао у заседи. Кад нам је заповеђено, искочили смо из шуме и сјурили се низ брдо.

Али Шпанаца, Арабљана, камила и слонова није било нигде. Једино су ђаци неке недељне школе, и то само први разред, ужинали на пољани.

Ми извршисмо напад на њих и отерасмо децу из долине. Запленили смо само нешто ушטיפака и пекмеца, иако је Бен Роџерс нашао једну лутку од крпа, а Џо Харпер некакав молитвеник и једну свеску. Али тада наиђе учитељ, те ми побацимо све ствари и изгубимо се. Ја нисам видео никакве дијаманте, и то сам рекао Тому Сојеру. Он рече да их је било читав товар, на сваки начин, и да су ту били и Арабљани, и слонови, и све друго.

– Зашто их онда ми нисмо видели? – упитах ја. Он ми рече да бих то знао и без питања да нисам таква незналица, и да сам читао књигу која се зове *Дон Кихот*. Рекао је да су све то биле мађије. Рекао је да су пред нама биле стотине војника, и слонови и благо, и много шта друго, али да ми имамо непријатеље које је он називао чаробњацима, и да су они све то претворили у дечју недељну школу само да би нама напакостили.

– Добро – рекох – али онда нама не остаје ништа друго него да ударимо на те чаробњаке. – Том ми на то одговори да сам звекан.

– Знаш ли – рече он – да је чаробњак у стању да призове читаву војску духова, и да би те они исекли на комаде пре него што трепнеш? Јер су духови у висину као дрво, а у ширину као црква.

– А зар не бисмо и ми могли имати духове који би помагали нама – рекох – и зар не бисмо онда били у стању да савладамо противничку војску?

– Како бисмо ми могли имати духове?

– Не знам. Како их имају *они*!

– Како? Они само протрљају неку стару лимену лампу или гвоздени прстен и онда се духови сјате са грмљавином и севањем муња, у облаку дима, и све што им се заповеди

они раде. За њих није ништа да из темеља ишчупају који хоћеш торањ, и да њиме распале по глави управитеља неке недељне школе, или било кога другог.

– А ко им заповеда да се тако сјате?

– Ко! Онај ко протрља лампу или прстен. Духови припадају ономе ко протрља лампу или прстен, и морају да чине све што он каже. Ако им нареди да саграде двор од самога драгог камења, и да га напуне гумом за жвакање, или нечим другим што волиш, или да из Кине донесу царску кћер теби за жену, они морају да то изврше; и морају да изврше пре него што се сунце роди сутрадан. И још више, морају да носе тај твој двор по целом свету где год ти кажеш, знај.

– То морају бити неки празноглавци – рекох – кад не чувају двор за себе него га носе по белом свету. И још, кад бих био на њиховом месту, пре бих се убио него што бих оставио своја посла и угађао некоме зато што трља лимену лампу.

– Како то говориш, Хак Фине? Треба да знаш, чим он протрља лампу, ти *мораш* доћи, хтео или не хтео.

– Шта! Иако сам у висину као дрво, а у ширину као црква? Добро, дошао бих, али бих онда обесио тога човека о највише дрво у околини.

– Их, Фине, с тобом не вреди разговарати. Ти ништа не разумеш, прави си звекан.

О свему томе размишљао сам два или три дана, и онда наумих да видим има ли у томе нешто. Нађем неку стару лимену лампу и један гвозден прстен, одем у шуму и онда сам трљао и трљао све док ме није облио зној, јер сам био намислио да сазидам двор и онда да га продам. Али од тога не би ништа, није се јавио никакав дух. Тако сам се уверио да је цела та прича само једна лаж Тома Сојера. Видео сам да он верује у Арабљане и у слонове, али сам у својој глави мислио друкчије. Све је то мирисало на недељну школу.

Тако су прошла три или четири месеца. Зашли смо у праву зиму. Ја сам највише времена проводио у школи. Научио сам помало да сричем, да читам и да пишем, а таблицу множења знао сам до шест пута седам – тридесет и пет, и не верујем да ћу икад отићи даље, макар живео и сто година. Немам дара за математику, зацело.

Школу сам у почетку мрзео, али сам се мало-помало привикао на њу. Кад ми сасвим досади, ишао сам да се играм лоптом, а батине које сам сутрадан добијао чиниле су ми добро и бодриле ме. Што сам дуже ишао у школу, све ми је лакше било. Исто тако сам се привикао и на удовичин начин живота и он ми није више много сметао. Живети у кући и спавати у постељи било ми је тешко, најтеже, али пре него што је сасвим захладнело, искрадао сам се из куће и спавао у шуми, понекад, и то ми је био прави одмор. Више сам волео стари живот, али је и нови почињао да ми се свиђа. Удовица је говорила да се поправљам полако али сигурно, и да се лепо владам. Говорила је да се више не стиди због мене.

Једнога јутра случајно претурим сланик за доручком. Пружим се што сам брже могао да дохватим који грумен просуте соли и да га пребацам преко левог рамена како

бих предухитрио несрећу, али је мис Вотсон била бржа од мене и није ми то допустила.

– К себи руке, Хаклбери – рекла ми је – само ћеш направити већи неред!

Удовица рече неколико добрих речи за мене, али то није могло да спречи несрећу, то сам добро знао. Устао сам од стола после доручка узнемирен и уздрхтао, и питао се где ће ме беда снаћи и шта ли ће ми се догодити. Има доста начина да се несрећа отклони, али они нису били за овакав случај; стога нисам ни предузимао ништа, него сам био сав смућен и на опрезу.

Отишао сам на крај врта и стао на прескочицу у огради. Нападао је био танак слој новог снега и ја спазих у њему трагове нечијих ногу. Долазили су право од каменолома и као да су се неко време зауставили код прелаза, а затим пошли даље уз ограду. Чудио сам се што их нема и у врту, пошто су се налазили свуд унаоколо. То нисам могао себи да разјасним. Сасвим необично, у сваком случају. Хтео сам да пођем за њима, али се прво сагнем да погледам трагове изблиза. У први мах нисам приметио ништа нарочито, али сам убрзо нешто видео. Трагови су имали на левој пети крст од великих клинаца да би се отерао нечастиви.

Скочим као опарен и сјурим се низбрдо. Освртао сам се сваки час, али нисам видео никога. Што сам брже могао, отрчао сам судији Тачеру. Он рече:

– Шта је, дечко, што си се толико задувао? Јеси ли дошао по своју камату?

– Не, господине – рекох – зар има нешто за мене?

– Има, разуме се, синоћ је стигла полугодишња. Више од сто педесет долара. Читаво богатство за тебе. Али је боље да је оставиш у главници од оних шест хиљада. Јер, ако је узмеш, ти ћеш је потрошити.

– Нећу, господине – рекох. – Не желим да је потрошим. Ја то не тражим, не тражим ни оних шест хиљада. Хоћу да их узмете ви: хоћу вама да их дам, шест хиљада и све остало.

Он је изгледао изненађен. Као да ме није разумео. И рече:

– Како, како ти то мислиш, дечко? – Ја рекох:

– Немојте ме ништа питати о томе, молим вас. Него, реците, хоћете ли то да примите?

Он рече:

– Не разумем. Шта то значи?

– Узмите их, молим вас – рекох – и немојте ме више питати јер нисам рад да говорим лажи.

Он се мало замисли, и онда рече:

– Аха! Мислим да знам. Ти хоћеш мени да продаш сву своју имовину, не да ми је поклониш. То хоћеш.

Затим написа нешто на листићу хартије, прочита то, и рече:

– Ево, видиш, овде пише „у накнаду“. То значи да сам ја од тебе то купио и платио ти. Ево ти један долар. А сад потпиши.

Ја потписах и одох.

Црнац Џим, слуга мис Вотсон, имао је једну лопту од длаке, велику колико песница, која је била извађена из бурага неког вола, и коју је он употребљавао за гатање. Говорио је да се у њој налази неки дух, и да тај зна све. Одем ја к њему те ноћи и кажем му да се мој отац вратио, будући да сам нашао његове трагове у снегу. Желео сам да сазнам шта он намерава и хоће ли остати овде. Џим извади своју лопту, промрмља нешто над њом, затим је подиже и онда је баци на под. Она паде тешко и откотрља се само за два до три прста. Џим покуша поново, затим још једном, и увек се поновило исто. Џим онда клекну, прислони уво на лопту и ослушну. Али од тога не би никакве вајде: Џим рече да лопта неће да говори. Он је понекад казивао да та његова лопта неће да проговори без пара. Ја му рекох да имам један стари излизан и лажан четвртак који нико неће да прими зато што се бакар види мало испод сребра, а не би се могао протурити ни кад се бакар не би видео јер је толико излизан и умазан да га свако одбија. Смислио сам

да не говорим ништа о долару који сам добио од судије. Рекао сам да је то сасвим рђава пара, али да ће је лопта можда примити зато што она вероватно не зна разлику. Џим омириса пару, загризе је, протрља је и рече да ће је удесити тако да лопта од длаке не примети да пара не вреди. Рече да ће пресећи један пресан кромпир и да ће унутра ставити пару и држати је у кромпиру целу ноћ, а сутрадан се неће на њој видети ни трунка бакра ни масноће, тако да ће је одмах примити свако у граду, а поготово једна лопта од длаке. Јест, ја сам знао да кромпир може то да учини, још раније, али сам био заборавио.

Џим стави четвртак под лопту, саже се поново и ослушну. Овај пут рече да лопта хоће да говори. Рекао је да ће ми прорећи целу будућност ако желим.

– Хајде – рекох. Онда је лопта од длаке проговорила Џиму, а Џим је то поновио мени:

– Твој стари отац још не зна шта ће радити. Он час хоће да иде, а час хоће да остане. Најбоље је да ти будеш миран и да пустиш старца да иде куд хоће. Има ту два анђела који лете око њега. Један од њих је бео и сјајан, а други је црн. Бели хоће да га води правим путем, али га црни вуче на другу страну. Нико не може рећи који ће од њих двојице бити јачи. Али ће теби бити добро. Ти ћеш имати много муке у свом животу, и много радости. Понекад ће доћи брига, понекад ће доћи болест, али ће сваки пут теби опет бити добро. Две девојке лете око твог живота. Једна је плава, а друга црномањаста. Једна богата, а друга сирота. Ти ћеш се оженити прво сиротом, после богатом. Треба да се клониш воде и да се не јуначиш много, јер је у књизи писано за тебе да ћеш се утопити.

Кад сам те ноћи запалио свећу и ушао у своју собу, у њој је седео мој отац, главом и брадом.